

A pályázat címe magyarul:

Az eszmék áramlása és a nemzeti filozófiai hagyományok kialakulása: határokon átnyúló dialógusok

A pályázatnak az orosz partnerrel egyeztetett angol nyelvű címe:

The migration of ideas and the formation of national philosophical traditions: dialogues across the borders

A magyar kutatócsoport:

A pályázatot befogadó kutatóhely:

Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Filozófiai Intézet

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

A kutatócsoport vezetője:

MESTER Béla, doctor universitatis (filozófiatörténet, ELTE BTK, summa cum laude, 1996); PhD (irodalomtudomány, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, magna cum laude, 2003), PhD (politikafilozófia, ELTE BTK, summa cum laude, 2005); a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézetének tudományos főmunkatársa (1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4); kutatási területe a politikai filozófia története és a magyar filozófia története a hosszú 19. században.

Publikációs listája elérhető:

https://m2.mtmt.hu/api/publication?cond=published;eq:true&cond=core;eq:true&cond=authors.mtid;eq:10012385&sort=publishedYear,desc&sort=firstAuthor.asc&page=1&size=20&field_s=template&labelLang=eng&cite_type=2

A kutatócsoport tagjai:

KOVÁCS Gábor, PhD (politikafilozófia); a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézetének tudományos főmunkatársa (1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4); kutatási területe a magyar eszmetörténet a két világháború között, különös tekintettel a népi mozgalomra és Bibó István munkásságára.

Publikációs listája elérhető:

https://m2.mtmt.hu/api/publication?cond=published;eq:true&cond=core;eq:true&cond=author_s.mtid;eq:10012722&sort=publishedYear,desc&sort=firstAuthor,asc&page=1&size=20&fields=template&labelLang=eng&cite_type=2

KISS Lajos András, Csc. (a filozófiai tudomány kandidátusa), Dr. habil; a Nyíregyházi Egyetem tanszékvezető főiskolai tanára (4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b), kutatási területei a politikafilozófia, a fenomenológia és az orosz vallásfilozófia.

Publikációs listája elérhető:

https://m2.mtmt.hu/api/publication?cond=published;eq:true&cond=core;eq:true&cond=author_s.mtid;eq:10012302&sort=publishedYear,desc&sort=firstAuthor,asc&page=1&size=20&fields=template&labelLang=eng&cite_type=2

JENEI Terézia, PhD (nyelvtudomány és neveléstudomány), a Nyíregyházi Egyetem főiskolai tanára (4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b), kutatási területei az irodalomtudomány, a gyermekirodalom és a romológia.

Publikációs listája elérhető:

https://m2.mtmt.hu/api/publication?cond=published;eq:true&cond=core;eq:true&cond=author_s.mtid;eq:10013964&sort=publishedYear,desc&sort=firstAuthor,asc&page=1&size=20&fields=template&labelLang=eng&cite_type=2

SZÜCS László Gergely, PhD (filozófia), az Institute of Advanced Studies Kőszeg (IASK) Polányi Centre ösztöndíjasa (9730 Kőszeg, Chernel utca 14), kutatási területei a kritikai társadalomelmélet, diskurzusetika, elismerélmélet, demokráciaelmélet, 20. századi társadalomfilozófiák, Jürgen Habermas filozófiája.

Publikációs listája elérhető:

https://m2.mtmt.hu/api/publication?cond=published;eq:true&cond=core;eq:true&cond=author_s.mtid;eq:10033494&sort=publishedYear,desc&sort=firstAuthor,asc&page=1&size=20&fields=template&labelLang=eng&cite_type=2

SZABADOS Bettina, PhD hallgató, a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézetének fiatal kutatója (1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4); kutatási területe a 19–20. század német és magyar filozófiatörténete, különös tekintettel Lukács György munkásságára.

Publikációs listája elérhető:

https://m2.mtmt.hu/api/publication?cond=published;eq:true&cond=core;eq:true&cond=authors.mtid;eq:10054415&sort=publishedYear,desc&sort=firstAuthor,asc&page=1&size=20&fields=template&labelLang=eng&cite_type=2

Az orosz kutatócsoport:

A pályázatot befogadó kutatóhely:

Murmanszki Arktikus Állami Egyetem

Filozófiai, Társadalomtudományi és Társadalombiztosítási Jogi Tanszék

183038 Murmansk, ul. Kapitana Egorova 15.

A kutatócsoport vezetője:

SZAUTKIN, Alekszandr Alekszadrovics (Sautkin, Aleksandr Aleksandrovich), Csc. (a filozófiai tudomány kandidátusa), Murmanszki Arktikus Állami Egyetem, Filozófiai, Társadalomtudományi és Társadalombiztosítási Jogi Tanszék (183038 Murmansk, ul. Kapitana Egorova 15), docens; kutatási területe a modern filozófiatörténet, politikai eszmetörténet és a kultúrkritika kérdései a német és az orosz filozófiában, Nietzsche recepciója az orosz kultúrában.

A kutatócsoport tagjai:

MACSKARINA, Olga Dmitrijevna (Machkarina, Olga Dmitrijevna), a filozófiai tudományok doktora, Murmanszki Állami Műszaki Egyetem, Filozófiai és Jogi Tanszék (183010 Murmansk, ul. Sportivnaya 13), professzor, kutatási területe Kant oroszországi recepciója.

SACSIN, Szvjatoszlav Vjacseszlavovics (Shachin, Svyatoslav Vyacheslavovich), Csc (a filozófiai tudomány kandidátusa), Murmanszki Arktikus Állami Egyetem, Filozófiai, Társadalomtudományi és Társadalombiztosítási Jogi Tanszék (183038 Murmansk, ul. Kapitana Egorova 15), docens, kutatási területe a német filozófiai hagyomány, különös

tekintettel Jürgen Habermasra (a német filozófus néhány művének orosz fordítása az ő nevéhez fűződik), a német és orosz filozófiai gondolkodás kölcsönhatása.

SACSINA, Anna Jurjevna (Shachina, Anna Yuryevna), Csc. (a pedagógiai tudomány kandidátusa), Murmanszki Arktikus Állami Egyetem (183038 Murmansk, ul. Kapitana Egorova 15), kutatási területe a pedagógia története, különösen a német és az orosz pedagógiatörténet.

FILIPPOVA, Jelena Vlagyimirovna (Philippova, Elena Vladimirovna), Murmanszki Arktikus Állami Egyetem, Filozófiai, Társadalomtudományi és Társadalombiztosítási Jogi Tanszék (183038 Murmansk, ul. Kapitana Egorova 15), mesteri hallgató, kutatási témája a társadalmi identitás kérdései, nemzeti, regionális és helyi identitások, valamint a kérdés egyetemes és orosz eszmetörténete.

A téma ismertetése

Az együttműködés alapját az orosz és a magyar kutatócsoport tagjainak az összehasonlító filozófiatörténet iránti közös érdeklődése és az ezen a téren végzett korábbi kutatásaik jelentik. Az orosz oldalon az előzmények között megemlítendő az idén már hetedik alkalommal megrendezett nemzetközi *Kant–Bahtyin szeminárium* és a norvégiai Északi Egyetemmel közösen szervezett angol nyelvű mesteri képzés (*Master Programme in Borderology*). A magyar oldalon a közelmúltban sikeresen lezárt magyar filozófiatörténeti kutatás említendő az előzmények között (*A magyar filozófiatörténet narratívái 1792–1947*, OTKA K 104643, a vezető kutató a jelen pályázat magyar vezetője volt). A magyar filozófiatörténetet már ebben a kutatásban is a kelet- és közép-európai összehasonlító filozófiatörténet módszerével kutattuk. Az ehhez szükséges nemzetközi kapcsolatokat bilaterális kutatási projektek és személyes együttműködések keretében építettük ki, elsősorban lengyel, litván, szlovák, szlovén és horvát viszonylatban, a kutatócsoport egyes tagjainak egyéni pályázatait, kutatóútjait révén pedig fenntartottuk a kapcsolatot a német tudományossággal. Az orosz és a magyar kutatócsoport vezetője az előzményként említett kutatásokhoz kapcsolódó konferenciákon ismerkedett meg egymás érdeklődésével és eddigi eredményeivel; mindketten részt vettek a másik által szervezett konferenciákon és publikáltak az egymás projektjeinek kutatási eredményeit tartalmazó tanulmánykötetben, tematikus folyóirat-számokban. Az így kialakuló együttműködés során bontakozott ki az az igény, hogy

a mindkét oldalon eddig is művelt összehasonlító filozófia- és eszmetörténetet kiterjesszék a közvetlen orosz–magyar összehasonlító kutatásra.

A kutatás kiindulópontjául kínálkozott a német filozófia különböző irányzatai orosz és magyar hatástörténetének az összehasonlítása, hiszen ez mindkét nemzeti filozófiatörténetben fontos téma, és külön-külön mind a két kutatócsoport rendelkezik ezzel kapcsolatos kutatási tapasztalatokkal, eredményekkel. Célszerűnek tűnt a kutatást Immanuel Kant emblemikus alakjával kezdeni, akinek egyetemes jelentőségén túl sajátos szerepe van a magyar filozófiatörténetben éppúgy (az 1792–1822 közötti Kant-vita egyben a magyar filozófia intézményi és nyelvi modernizációjának a fordulóját is jelenti), mint az orosz eszmetörténetben (közismert, hogy Kant életében egyetlen hivatalos elismerést kapott, az Orosz Akadémia tagságát). A korai kantianizmus fontos, bár a későbbi recepcióban háttérbe szorult figurája, Ludwig Heinrich Jakob éppen orosz és magyar viszonylatban tartotta meg sajátos jelentőségét; a magyar Kant-vita kezdetén az ő Kant-interpretációja jelenti a diskurzus kiindulópontját, az orosz eszmetörténetben pedig hosszú oroszországi tevékenysége, a modern orosz felsőoktatás megteremtéséhez való hozzájárulása miatt fontos. Kant orosz és magyar recepcióját választva történelmi kiindulópontként, a tervezett kutatás a következő témákat foglalja magában. (Mindegyik témán közösen dolgoznak az orosz és a magyar kutatócsoport tagjai. Minden témának legalább egy felelőse van mind az orosz, mind a magyar kutatócsoportban, nevüket aláhúzás jelzi.)

(1) A Kant-recepció jelentősége az orosz és a magyar kultúrában. A téma kiindulópontját a fenti bevezető szöveg tartalmazza, a kutatás kitér a későbbi fejleményekre, például az újkantianizmus jelentősége a *Logosz* folyóirat szentpétervári kiadása esetében az orosz és a jogfilozófiára a magyar esetben, illetve fordítástörténeti, terminológiai kérdésekre (Olga Dmitrijevna Macskarina, Mester Béla, Kovács Gábor, Kiss Lajos András, Szabados Bettina).

(2) Jürgen Habermas és a Frankfurti Iskola hatása az orosz és a magyar gondolkodásban, tekintetbe véve a recepció idején uralkodó marxista gondolkodást. A magyar oldalon különös jelentősége van annak, hogy a Budapesti Iskola első és második nemzedéke Habermas műveivel polemizálva alakította ki saját gondolkodását, ami elvezetett a létező szocializmus kritikájához (Szvjatoszlav Vjacseszlavovics Sacsin, Szücs László Gergely, Kiss Lajos András, Kovács Gábor).

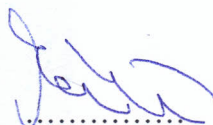
(3) Az előző századforduló fordulópontjai az orosz és a magyar szellemi életben, különös tekintettel a különböző Nietzsche-recepciókra, az egzisztenciafilozófiai törekvésekre

és a fiatal Lukács György munkásságára (Alekszandr Alekszandrovics Szautkin, Szabados Bettina, Kovács Gábor, Mester Béla, Jelena Vlagyimirovna Filippova).

(4) A magyar és orosz politikai gondolkodás néhány tendenciájának összehasonlítása. A téma kutatása során az orosz geopolitikai elméletek főbb elemei, valamint a két világháború közötti magyar népi gondolat és az oroszok nyugathoz való viszonyának a párhuzamai kerülnek az előtérbe (Alekszandr Alekszandrovics Szautkin, Kovács Gábor, Kiss Lajos András, Jelena Vlagyimirovna Filippova).

(5) A kanti etika alapelveinek a megjelenése az orosz és a magyar gyermekirodalomban, valamint néhány német reformpedagógiai elmélet orosz és magyar hatástörténetének összehasonlító vizsgálata (Anna Jurjevna Sacsina, Jenei Terézia).

Budapest, 2019. október 31-én

Mester Béla
tudományos főmunkatárs
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Filozófiai Intézet